

Adatvédelem, közérdekű adatok nyilvánossága

Az emberi jogok történeti fejlődése

Az elmúlt kétezer év történelmében a személyhez fűződő jogok **fokozatos fejlődése** figyelhető meg. Kezdetben a személyes biztonsághoz a **testi épséghez** való jog kapott hangsúlyt, majd kis idő múlva megjelent a dolgokhoz kapcsolódó, pl. ingó és ingatlan **tulajdonhoz** való jog, valamint a tulajdonnal való szabad rendelkezés joga. A későbbiekben olyan elvi kérdések is fontossá váltak, mint a **vallásszabadság**, a gondolkodás szabadsága, és a szabad **véleménynyilvánítás** joga, a **magánlakás** biztonsága és sérthetetlensége, továbbá a kommunikáció és a társas kapcsolatok szabadsága, és legvégül érkezünk el a személyiség absztrakt lenyomatát jelentő **személyes adatokhoz**, az azokkal való rendelkezés szabadságához.

A mai legújabb jogi terminológia már nem is a személyes adatokhoz való jogot, hanem **információs önrendelkezési jogot** említi.

A személyes adatok védelme szoros kapcsolatban áll a **közérdekű adatok** nyilvánosságával, azaz hogy az állampolgárok hozzá tudjanak jutni a sorsukat befolyásoló adatokhoz.

A nem tárgyakhoz kötődő személyi, személyiségi jogokat a magyar jogelmélet az **emberi méltósághoz** való jogból vezeti le.

Korábban általános alapelv volt, hogy mivel emberi méltósága is csak élő embernek lehet, így személyhez fűződő jogai is csak élő személynek lehetnek. Ma már komoly etikai kérdéseket vet fel a **magzat** adataival való rendelkezés problémája, illetve az **elhunytak** személyes adatainak jogi védelme.

Alaptörvény VI. cikk

(2) Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez.

A kérdés részletesebb jogi szabályozása az alábbi törvényben található.

2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról

További Európai Unió jogszabály: **GDPR** (lásd a Jogsabályok.txt-ben)

A törvénynek két célja van:

- Hogy a természetes **személyek magánszféráját** az adatkezelők tiszteletben tartsák.
- Hogy a **közügyek átláthatósága** a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismerésével megvalósuljon.

A törvény rendelkezéseit a teljesen vagy részben automatizált eszközzel, valamint a manuális módon végzett adatkezelésre is alkalmazni kell.

Személyes adat: az érintettel **kapcsolatba** hozható adat – különösen az érintett neve, azonosító jele, valamint egy vagy több fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző ismeret –, valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés;

Példák:

Az emberi **DNS**-t tartalmazó biológiai minta (pl. **vér**, nyál, szövetek) is személyes adatnak tekinthető, mert személyes azonosítást tesz lehetővé.

Tulajdonképpen a fodrásznál lehullott **hajsza** is személyes adatnak tekinthető!?
A fenti példákból látható, hogy nem egyértelmű, hogy mi tekinthető személyes adatnak.

Különleges adat: a faji eredetre, a nemzetiséghez tartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdek-képviselési szervezeti tagságra, a szexuális életre vonatkozó személyes adat, az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre vonatkozó személyes adat.

Közérdekű adat: közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő és tevékenységére vonatkozó, a **személyes adat fogalma alá nem eső**, bármilyen módon, vagy formában rögzített információ, így különösen a hatáskörre, illetékességre, szervezeti felépítésre, szakmai tevékenységre, valamint a gazdálkodásra, a megkötött szerződésekre vonatkozó adat;

Közérdekből nyilvános adat: a közérdekű adat fogalma alá nem tartozó minden olyan adat, amelynek nyilvánosságra hozatalát, megismerhetőségét vagy hozzáférhetővé tételét **törvény** közérdekből **elrendeli**;

Adatkezelés: az **adaton végzett bármely művelet**, így különösen gyűjtése, felvétele, rögzítése, rendszerezése, tárolása, megváltoztatása, felhasználása, lekérdezése, **fénykép-, hang- vagy képfelvétel készítése**.

Adatfeldolgozás: az adatkezelési műveletekhez kapcsolódó **technikai feladatok** elvégzése.

Személyes adatok védelme

Személyes adat kizárólag meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében kezelhető. (**célhoz kötöttség**)

Az adatkezelés jogalapja

Személyes adat akkor kezelhető, ha

- ahhoz az érintett **hozzájárul**, vagy
- azt törvény (helyi önkormányzat rendelete) közérdeken alapuló célból elrendeli (**kötelező adatkezelés**)

Különleges adat akkor kezelhető, ha

- az adatkezeléshez az érintett **írásban hozzájárul** (vagy a kötelező adatkezelés esete)

Kizárólag **állami** vagy **önkormányzati szerv** kezelheti a **bűnügyi** személyes adatokat.

Személyes adat kezelhető akkor is, ha az érintett hozzájárulása **aránytalan költséggel járna** és

- az adatkezelőre vonatkozó **jogi kötelezettség** teljesítése céljából szükséges, vagy
- az adatkezelő vagy harmadik személy **jogos érdekének érvényesítése** céljából szükséges

Kétség esetén azt kell **vélelmezni**, hogy az érintett a hozzájárulását **nem adta meg**.

Adatbiztonság

Az **adatkezelő** köteles az adatkezelési műveleteket úgy megtervezni és végrehajtani, hogy **biztosítsa** az érintettek magánszférájának **védelmét**.

Nagyon vigyázzunk, hogy mit teszünk fel egy internetes szerverre, a Facebook-ra, mert akár bűncselekményt is megvalósíthat a tevékenység.

Az adatkezelőnek és az adatfeldolgozónak az adatok biztonságát szolgáló intézkedések meghatározásakor tekintettel kell lenni a **technika** mindenkori **fejlettségére**. Ez azt jelenti, hogy a technikai fejlődés előrehaladásával egyre fejlettebb védelmi eszközöket kell alkalmaznia az adatkezelőnek. ami tegnap még megfelelő védelem volt, az ma már nem biztos, hogy annak számít.

Az **adatfeldolgozó** az adatkezelést érintő érdemi döntést nem hozhat, a tudomására jutott személyes adatokat kizárólag az **adatkezelő rendelkezései szerint** dolgozhatja fel. Az adatfeldolgozásra vonatkozó **szerződést írásba** kell foglalni.

Tudományos kutatás céljára felvett személyes adat csak tudományos kutatás céljára használható fel. Személyes adat csak az érintett hozzájárulásával hozható nyilvánosságra.

A kötelező adatkezelés keretében kezelt személyes adatokat a Központi **Statisztikai Hivatal** statisztikai célból egyedi azonosításra alkalmas módon átveheti és **kezelheti**. Ezek az adatok **csak statisztikai célra** kezelhetők.

Az érintett jogai

Az érintett kérelmezheti az adatkezelőnél

- **tájékoztatását** személyes adatai kezeléséről,
- személyes adatainak **helyesbítését**, valamint
- személyes adatainak – a kötelező adatkezelés kivételével – **törlését** vagy zárolását.

Az érintett kérelmére az **adatkezelő tájékoztatást ad** az érintett általa kezelt, illetve az általa megbízott adatfeldolgozó által feldolgozott adatairól, azok forrásáról, az adatkezelés **céljáról, jogalapjáról, időtartamáról**, az adatfeldolgozó nevééről, címéről.

Az érintettel az adatkezelés megkezdése előtt **közölni kell**, hogy az adatkezelés **hozzájáruláson** alapul **vagy kötelező**.

Az érintettet az **adatkezelés** megkezdése **előtt** egyértelműen és részletesen **tájékoztatni kell** az adatai kezelésével kapcsolatos **minden tényről**, így különösen az adatkezelés céljáról és jogalapjáról, az adatkezelésre és az adatfeldolgozásra jogosult személyéről, az adatkezelés időtartamáról, illetve arról, hogy kik ismerhetik meg az adatokat.

Az érintett **tiltakozhat** személyes adatának kezelése ellen,

- ha a személyes adatok kezelése vagy továbbítása kizárólag az adatkezelőre vonatkozó jogi kötelezettség teljesítéséhez szükséges;
- ha a személyes adat felhasználása közvetlen **üzletszerzés**, **közüvélemény-kutatás** vagy **tudományos** kutatás céljára történik.

Az adatkezelő a tiltakozást követően 15 napon belül döntést hoz.

Ha az érintett az adatkezelőnek a döntésével nem ért egyet, **bírósághoz** fordulhat.

A bírósági eljárásban azt, hogy az adatkezelés a jogszabályban foglaltaknak megfelel, az **adatkezelő köteles bizonyítani**.

Ha az adatkezelő az érintett adatainak jogellenes kezelésével vagy az adatbiztonság követelményeinek megszegésével másnak **kárt okoz**, köteles azt **megtéríteni**.

Ha az adatkezelő az érintett adatainak jogellenes kezelésével vagy az adatbiztonság követelményeinek megszegésével az érintett **személyiségi jogát megsérti**, az érintett az adatkezelőtől **sérelemdíjat** követelhet.

Belső **adatvédelmi felelőst** kell kinevezni

- az országos hatósági, munkaügyi vagy bűnügyi adatállományt kezelő adatkezelőnél
- a pénzügyi szervezetnél;
- az elektronikus hírközlési és közüzemi szolgáltatónál.

Napjaink időszerű adatvédelmi kérdései

Távközlési szolgáltatók adatmegőrzési kötelezettsége

Megfigyelő **kamerák** telepítése közterületen

Munkavállalók adatvédelemhez fűződő jogainak kérdése

Pénzügyi tranzakciók biztonsága

Iskolai tanulók, egyetemi hallgatók személyes adatainak kezelése

Közösségi oldalakkal kapcsolatos adatvédelem (**Facebook**)

Egészségügyi adatok kezelése

Biometrikus azonosítás, genetikus adatbázisok kezelése

A személyes adatok büntetőjogi védelme

Személyes adattal visszaélés (Btk. 219. §)

Aki **haszonszerzési célból vagy jelentős érdeksérelmet okozva**

a) jogosulatlanul vagy a céltól eltérően személyes adatot kezel,

b) vagy az adatok biztonságát szolgáló intézkedést elmulasztja, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Különleges adatra -> két évig terjedő szabadságvesztés

Hivatalos személyként -> három évig terjedő szabadságvesztés

Közérdekű adatok megismerése

A közfeladatot ellátó szervnek (vagy személynek) lehetővé kell tennie, hogy a kezelésében lévő közérdekű adatot és közérdekből nyilvános adatot erre irányuló igény alapján **bárki megismerhesse**.

Közérdekből nyilvános adat a közfeladatot ellátó szerv feladat- és hatáskörében eljáró **személy neve**, **feladatköre**, **munkaköre**, vezetői megbízása, a közfeladat ellátásával összefüggő egyéb személyes adata.

Közérdekből nyilvános adat a jogszabály alapján kötelezően igénybe veendő szolgáltatást nyújtó szervek vagy személyek kezelésében lévő, e tevékenységükre vonatkozó, személyes adatnak nem minősülő adat.

A közérdekű vagy közérdekből nyilvános adat **nem ismerhető meg**, ha az **minősített adat**.

Közérdekből nyilvános adatként **nem** minősül **üzleti titok**nak a központi és a helyi önkormányzati **költségvetés**, illetve az európai **uniós támogatás** felhasználásával kapcsolatos adat. A nyilvánosságra hozatal azonban nem eredményezhet aránytalan sérelmet.

Az a személy (szervezet), aki az államháztartás alrendszerébe tartozó valamely személlyel pénzügyi vagy üzleti kapcsolatot létesít, köteles e jogviszonnyal összefüggő közérdekből nyilvános adatra vonatkozóan – erre irányuló igény esetén – bárki számára tájékoztatást adni.

A közfeladatot ellátó szerv által készített vagy rögzített, a döntés megalapozását szolgáló adat a keletkezésétől számított tíz évig nem nyilvános.

A közérdekű adat megismerése iránt szóban, írásban vagy elektronikus úton bárki igényt nyújthat be. Az igénynek az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv legfeljebb 15 napon belül tesz eleget.

Az adatokat tartalmazó dokumentumról az igénylő másolatot kaphat. Az adatigénylés teljesítéséért az adatkezelő költségtérítést állapíthat meg, amelynek összegéről az igénylőt az igény teljesítését megelőzően tájékoztatni kell.

Az igénylő a tájékoztatás kézhezvételét követő 30 napon belül nyilatkozik arról, hogy az igénylését fenntartja-e.

A költségtérítés mértéke a következőket tartalmazhatja:

- adathordozó költsége
- kézbesítés költsége
- munkaerő-ráfordítás költsége

A közfeladatot ellátó szervnek a közérdekű adatok megismerésére irányuló igények teljesítésének rendjét rögzítő szabályzatot kell készítenie.

Az igénylő a közérdekű adat megismerésére vonatkozó igény elutasítása esetén bírósághoz fordulhat. A pert az igény elutasításának közlésétől számított harminc napon belül kell megindítani. A bíróság az adatigénylés teljesítéséért megállapított költségtérítés összegét megváltoztathatja.

Egységes közadat-kereső rendszer.

www.kozadat.hu

Egyes közfeladatot ellátó szervek számára kötelező a honlapjukon közzétenni a tevékenységükkel kapcsolatos legfontosabb adatokat. Ezek egy egységes közadat-kereső rendszerből is kereshetők.

Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH)

A személyes adatok védelméhez, valamint a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez való jog érvényesülésének ellenőrzése és elősegítése érdekében egy külön hatóság működik, amely autonóm államigazgatási szerv.

A Hatóság elnökét a miniszterelnök javaslatára a köztársasági elnök nevezi ki 9 évre.